

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Adroddiad Blynyddol ar Fân-ddaliadau Awdurdodau Lleol yng Nghymru 2019-2020

ADRODDIAD BLYNYDDOL AR FÂN-DDALIADAU YNG NGHYMRU

1 EBRILL 2019 - 31 MAWRTH 2020

Cyflwyniad

Mae dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru o dan adran 59(2) o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970 i gyhoeddi adroddiad ar eu gweithgareddau, a gweithgareddau awdurdodau lleol, mewn perthynas â mân-ddaliadau yng Nghymru. Trosglwyddwyd y ddyletswydd hon yn wreiddiol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan Orchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau 1999 (1999/672) ac mae'n arferadwy bellach gan Weinidogion Cymru yn rhinwedd paragraff 30 o Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Mae'r adroddiad yn darparu gwybodaeth ystadegol am nifer y mân-ddaliadau sy'n eiddo i awdurdodau mân-ddaliadau a'u harwynebedd, am denantiaethau ac am sefyllfa ariannol awdurdodau mân-ddaliadau. Mae'r adroddiad yn cwmpasu'r cyfnod o 1 Ebrill 2019 hyd 31 Mawrth 2020.

Caiff mân-ddaliadau statudol, neu ffermydd sir, eu gweinyddu dan Ran III o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970. Dan y ddeddfwriaeth hon, mae'n ofynnol i awdurdodau mân-ddaliadau sicrhau mai eu nod cyffredinol yw darparu cyfleoedd i bobl sydd â digon o brofiad i fod yn ffermwyr ar eu cyfrif eu hunain. Mae'n rhaid i'r mân-ddaliadau allu cynnig gwaith amser llawn ar gyfer hyd at ddau o bobl, gan gynnwys y meddiannydd.

Hoffem ddiolch i'r Awdurdodau Lleol yng Nghymru sydd wedi darparu'r wybodaeth ystadegol sy'n cael ei defnyddio yn yr adroddiad.

Llywodraeth Cymru
Yr Is-adran Amaeth – Datblygu
Cynaliadwy Llawr Cyntaf
Parc
Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

MAN-DDALIADAU A DDARPARWYD GAN AWDURDODAU LLEOL YNG NGHYMURU

Arwynebedd

Ar 31 Mawrth 2020, roedd awdurdodau yng Nghymru yn berchen ar ychydig mwy na **15,692ha** o dir oedd yn fân-ddaliadau. O hwnnw, roedd tua **13,100ha** yn cael eu gosod fel mân-ddaliadau gyda thŷ a/neu adeiladau.

Yn ôl data Ffurflen y Cais Sengl (SAF) 2020, cafodd cyfanswm o ryw 1.3 miliwn hectar o dir ei hawlio yng Nghymru ar y SAF ond yn ôl data Arolwg Amaethyddol Cymru ar gyfer Mehefin 2020, roedd 1.9 miliwn hectar o arwynebedd Cymru yn ffermydd ac yn dir comin. Roedd mân-ddaliadau felly'n cyfrif am ryw **1%** o'r tir.

Mae Tabl 1 yn dangos y sefyllfa ar gyfer awdurdodau unigol.

Daliadau

Ar 31 Mawrth 2020, darparodd awdurdodau lleol ffurflenni ar gyfer 949 o fân-ddaliadau. O'r rheini, roedd 580 (61%) yn llai nag 20 hectar o faint a 228 (24%) rhwng 20 a 40 hectar o faint. Roedd 141 (15%) o fân-ddaliadau'n fwy na 40 o hectarau.

Mae Tabl 3 yn dangos nifer y daliadau a ddarparwyd gan awdurdodau unigol a dosbarthiad y daliadau yn ôl maint.

Tenantiaid

Roedd **850** o denantiaid ar fân-ddaliadau awdurdodau lleol ar 31 Mawrth 2020. Roedd rhai'n denantiaid ar fwy nag un fferm. Ar y **949** o ddaliadau, roedd **947** o denantiaethau: roedd **434** yn Denantiaethau Busnes Fferm, **202** yn Denantiaethau'r Ddeddf Daliadau Amaethyddol a **311** yn denantiaethau eraill. Yn 2019/20, rhoddwyd **202** o denantiaethau newydd, **10** i ffermwyr newydd, **192** i ffermwyr oedd eisoes yn denantiaid a daeth **54** o denantiaethau i ben.

Ceir ffigurau manwl yn Nhablau 4 a 5.

Sefyllfa Ariannol Awdurdodau

Dangosodd cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau yng Nghymru yn y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020 incwm o **£4,400,384.11** o'i gymharu â chyfanswm gwariant o **£1,354,975.18** gan roi gwarged o **£3,045,408.93**.

Mae Tabl 6 yn crynhoi cyfrifon refeniw cyfun yr awdurdodau ar gyfer y flwyddyn.

Gwybodaeth Ystadegol am Fân-ddaliadau a ddarparwyd gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru

Arwynebedd

Cyfanswm arwynebedd y tir yr oedd yr oedd awdurdodau mân-ddaliadau'n berchen arnynt ar 31 Mawrth 2020 oedd **15,692.02ha**, ac o hynny roedd **13,100.29ha** yn cael eu gosod fel mân-ddaliadau gyda thŷ a/neu adeiladau.

Tabl 1: Arwynebedd mân-ddaliadau yr oedd awdurdodau mân-ddaliadau'n berchen arnynt ar 31 Mawrth 2020

Awdurdod Unedol	Tir ar osod fel mân-ddaliad (hectar)	Tir a ddelir ond nid fel mân-ddaliad (hectar)	Cyfanswm tir mân-ddaliadau (hectar)	Rhent o dir ar osod fel mân-ddaliad (£)	Rhent o gyfanswm tir mân-ddaliadau (£)	Cyfanswm Rhent (£)
Abertawe	0.00	153.81	153.81	0.00	32,408.98	32,408.98
Blaenau Gwent	0.00	183.87	183.87	0.00	16,315.00	16,315.00
Bro Morgannwg	44.76	3.89	48.65	11,577.00	3,456.50	15,033.50
Caerdydd	18.00	0.00	18.00	12,250.00	0.00	12,250.00
Caerffili	39.00	63.00	102.00	3,000.00	10,487.00	13,487.00
Casnewydd	101.56	42.32	143.88	22,054.16	5,462.00	27,516.16
Castell-nedd Port Talbot	0.00	184.59	184.59	0.00	17,831.00	17,831.00
Ceredigion	0.00	0.00	0.00	60,750.00	1,466.00	62,216.00
Conwy	271.16	0.00	271.16	67,431.00	0.00	67,431.00
Gwynedd	1,155.58	57.23	1,212.81	231,341.00	7,500.00	238,841.00
Merthyr Tudful	0.00	41.32	41.32	0.00	5,561.00	5,561.00
Pen-y-bont	0.00	39.87	39.87	0.00	500.00	500.00
Powys	4,251.59	85.24	4,336.83	1,095,087.08	10,682.00	1,105,769.08
Rhondda Cynon Taf	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Sir Benfro	1,507.00	564.00	2,071.00	413,356.00	148,778.00	562,134.00
Sir Ddinbych	806.19	85.45	891.64	179,254.53	24,903.00	204,157.53
Sir Fynwy	867.14	169.00	1,036.14	222,994.50	24,897.05	247,891.55
Sir Gaerfyrddin	1,007.00	387.00	1,394.00	£287,991.31	£16,020.50	304,011.81
Sir y Fflint	478.19	174.29	652.48	102,648.00	34,347.00	£136,995.00
Tor-faen	54.63	53.78	108.41	3,560.00	11,654.00	15,214.00
Wrecsam	226.61	84.05	310.66	43,874.00	810.00	44,684.00
Ynys Môn	2,271.88	219.02	2,490.90	537,921.00	21,300.12	559,221.12
CYFANSWM CYMRU	13,100.29	2,591.73	15,692.02	£3,295,089.58	£394,379.15	£3,689,468.73

Tabl 2: Tir wedi'i gaffael neu ei waredu gan awdurdodau mân-ddaliadau 1 Ebrill 2019 - 31 Mawrth 2020

Awdurdod Unedol	Tir wedi'i gaffael				Tir wedi'i waredu			
	Newydd ei gaffael (wedi'i brynu neu ei feddiannu etc)	Wedi'i brynu ond wedi bod ar lês cyn hynny	Cyfanswm	Pris	Wedi werthu, ei feddiannu, ei gyfnewid etc.	Tir ar lês wedi'i ildio	Cyfanswm	Derbyniadau
	Hectar	Hectar	Hectar	£	Hectar	Hectar	Hectar	£
Caerffili	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	2.26	2.26	650.00
Conwy	0.00	0.00	0.00	0.00	33.48	0.00	33.48	631,220.00
Powys	0.00	0.00	0.00	0.00	7.08	0.00	7.08	3,348,500.00
Sir Benfro	0.00	0.00	0.00	0.00	4.00	4.00	8.00	757,000.00
Sir Ddinbych	0.00	0.00	0.00	0.00	4.72	0.00	4.72	350,000.00
Sir Fynwy	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	97.86	97.86	1,569,250.00
Sir y Fflint	0.00	0.00	0.00	0.00	41.06	2.83	43.89	975,000.00
Sir Gaerfyrddin	0.00	0.00	0.00	0.00	8.00	0.00	8.00	0.00
CYFANSWM CYMRU	0.00	0.00	0.00	0.00	98.34	106.95	205.29	£7,631,620.00

Ni fu gweithgarwch ar dir yr awdurdodau canlynol yn y flwyddyn:-

Abertawe
 Blaenau Gwent
 Bro Morgannwg
 Caerdydd
 Casnewydd
 Castell-nedd Port Talbot
 Ceredigion
 Gwynedd
 Merthyr Tudful
 Pen-y-bont
 Rhondda Cynon Taf
 Tor-faen
 Wrecsam
 Ynys Môn

Tabl 3: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl maint ar 31 Mawrth 2020

Awdurdod Unedol	Nifer y Daliadau								Cyfanswm Daliadau
	Â Thŷ ac Adeiladau				Ffermydd Tir yn Unig				
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	
Abertawe	0	0	0	0	43	0	0	43	43
Blaenau Gwent	0	0	0	0	126	1	0	127	127
Bro Morgannwg	3	0	0	3	3	0	0	3	6
Caerdydd	2	0	0	2	0	0	0	0	2
Caerffili	0	1	0	1	25	0	0	25	26
Casnewydd	1	3	0	4	2	1	0	3	7
Castell-nedd Port Talbot	0	0	0	0	34	3	1	38	38
Ceredigion	3	8	0	11	4	0	0	4	15
Conwy	6	3	2	11	0	0	0	0	11
Gwynedd	1	7	31	39	6	0	1	7	46
Merthyr Tudful	0	0	0	0	41	0	0	41	41
Pen-y-bont	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Powys	35	68	35	138	11	0	1	12	150
Rhondda Cynon Taf	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sir Benfro	4	25	15	44	65	3	1	69	113
Sir Ddinbych	2	7	9	18	11	2	1	14	32
Sir Fynwy	4	11	9	24	34	6	0	40	64
Sir Gaerfyrddin	0	12	12	24	43	3	2	48	72
Sir y Fflint	0	13	2	15	5	1	1	7	22
Tor-faen	0	0	1	1	26	1	1	28	29
Wrecsam	3	5	1	9	2	2	0	4	13
Ynys Môn	21	41	15	77	13	1	0	14	91
CYFANSWM CYMRU	85	204	132	421	495	24	9	528	949

Tabl 4: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl tenantiaid a thenantiaethau ar 31 Mawrth 2020

Awdurdod Unedol	Nifer y tenantiaid				Tenantiaeth			
	Hectar au				FBT	AHA	Arall	C'swm
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm				
Abertawe	40	0	0	40	40	0	0	40
Blaenau Gwent	126	1	0	127	0	0	127	127
Bro Morgannwg	6	0	0	6	1	2	3	6
Caerdydd	2	0	0	2	1	1	0	2
Caerffili	25	1	0	26	13	2	11	26
Casnewydd	3	4	0	7	2	5	0	7
Castell-nedd Port Talbot	21	3	1	25	3	2	20	25
Ceredigion	7	8	0	15	5	8	2	15
Conwy	6	3	2	11	5	5	1	11
Gwynedd	7	7	32	46	29	16	1	46
Merthyr Tudful	24	0	0	24	0	0	24	24
Pen-y-bont	1	0	0	1	1	0	0	1
Powys	36	68	36	140	108	33	9	150
Rhondda Cynon Taf	0	0	0	0	1	0	32	33
Sir Benfro	69	28	16	113	93	20	0	113
Sir Ddinbych	13	9	10	32	24	7	1	32
Sir Fynwy	4	11	9	24	15	31	20	66
Sir Gaerfyrddin	43	15	14	72	29	12	31	72
Sir y Fflint	0	14	3	17	16	7	0	23
Tor-faen	26	1	2	29	1	2	26	29
Wrecsam	3	5	1	9	1	5	3	9
Ynys Môn	26	43	15	84	46	44	0	90
CYFANSWM CYMRU	488	221	141	850	434	202	311	947

Tabl 5: Tenantiaethau a roddwyd gan awdurdodau mân-ddaliadau am y tro cyntaf a'r rhai a gafodd eu terfynu yn ystod y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2020

Awdurdod Unedol	Nifer a roddwyd		Nifer wedi'u Terfynu
	Tenantiaid Newydd	Yn Denantiaid Eisoed	
Abertawe	0	40	0
Blaenau Gwent	0	0	0
Bro Morgannwg	1	2	2
Caerdydd	0	0	0
Caerffili	0	26	2
Casnewydd	0	0	0
Castell-nedd Port Talbot	0	25	0
Ceredigion	0	0	0
Conwy	0	0	0
Gwynedd	3	3	2
Merthyr Tudful	0	19	0
Pen-y-bont	0	0	0
Powys	5	5	10
Rhondda Cynon Taf	0	33	31
Sir Benfro	0	13	1
Sir Ddinbych	0	1	1
Sir Fynwy	0	0	1
Sir Gaerfyrddin	0	24	0
Sir y Fflint	0	1	1
Tor-faen	0	0	0
Wrecsam	0	0	1
Ynys Môn	1	0	2
CYFANSWM CYMRU	10	192	54

Tabl 6: Cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020

CYFRIF GWEITHREDOL	
Incwm (£)	
Rhent o Ddaliadau	£3,552,399.25
Rhenti Eraill	£220,394.98
Incwm Arall	£627,589.88
CYFANSWM INCWM	£4,400,384.11
Gwariant (£)	
Atgyweirio a Chynnal a Chadw	£844,097.58
Rhenti, Ardrethi, Blwydd-daliadau, Ffioedd Dŵr	£72,112.61
Prisiadau Net ar Hawliau Tenantiaid	£4,345.50
Rheoli'r Ystâd	£307,353.78
Gwariant Arall	£127,065.71
CYFANSWM GWARIANT	£1,354,975.18
GWARGED Y CYFRIF GWEITHREDOL	£3,045,408.93
CYFRIF ANWEITHREDOL	
Incwm (£)	
CYFANSWM	£0.00
Gwariant (£)	
Costau Cefnogi Canolog	£489,496.94
Gwariant Arall	£15,636.00
CYFANSWM	£505,132.94
CYFRIF ANWEITHREDOL (DIFFYG)	-£505,132.94
CYFRIF REFENIW NET - GWARGED/(DIFFYG)	
Cyfrif Gweithredol – Gwarged	£3,045,408.93
Cyfrif Anweithredol (Diffyg)	-£505,132.94
Gwarged/(Diffyg) Net	£2,540,275.99
Costau Cyfalaf	£826,122.10
Gwarged/(Diffyg) Net gan gynnwys Cyfalaf	£1,714,153.89